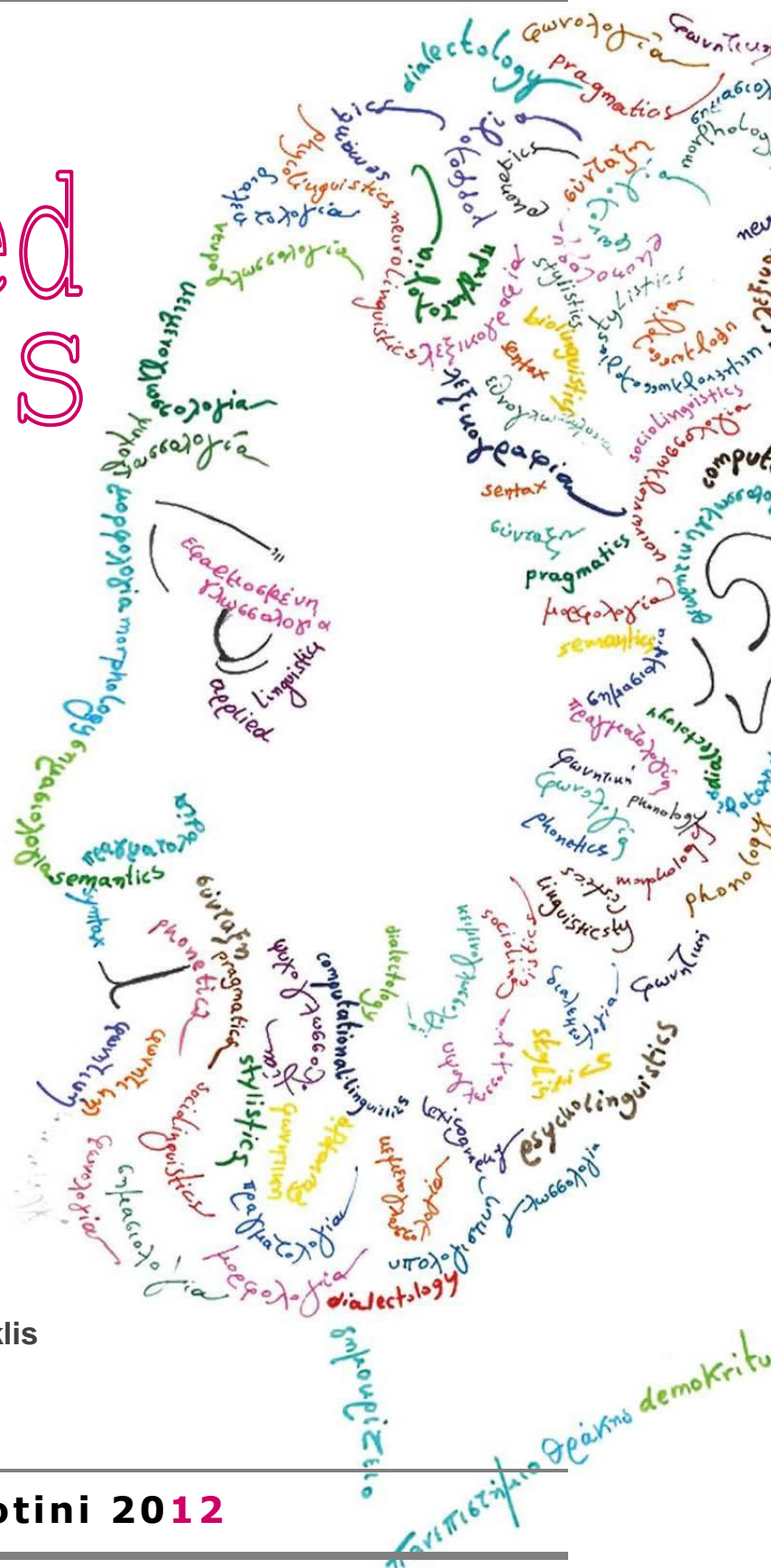

selected
papers

the **10th**
International
Conference of
Greek
Linguistics

Edited by
Zoe Gavrilidou
Angeliki Efthymiou
Evangelia Thomadaki
Penelope Kambakis-Vougiouklis

■ **Οργανωτική Επιτροπή Συνεδρίου**
Organizing Committee

Z o e G a v r i i l i d o u
A n g e l i k i E f t h y m i o u
E v a n g e l i a T h o m a d a k i
Penelope Kambakis-Vougiouklis

■ **Γραμματειακή Υποστήριξη**
Secretarial Support

Ioannis Anagnostopoulos
Maria Georganta
Polyxeni Intze
Nikos Mathioudakis
Lidija Mitits
Eleni Papadopoulou
Anna Sarafianou
Elina Chadjirapa

■ **ISBN 978-960-99486-7-8**

■ **Τυπογραφική επιμέλεια**

Νίκος Μαθιουδάκης
Ελένη Παπαδοπούλου
Ελίνα Χατζηπαπά

■ **Σχεδιασμός εξώφυλλου**

Νίκος Μαθιουδάκης

■ **Copyright © 2012**

Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης
Democritus University of Thrace

Εργαστήριο Σύνταξης, Μορφολογίας, Φωνητικής, Σημασιολογίας, *+Μόρφωση* ΔΠΘ
Laboratory of Syntax, Morphology, Phonetics, Semantics, *+MorPhoSE* DUTH

Διεθνές Συνέδριο Ελληνικής Γλωσσολογίας
International Conference of Greek Linguistics

www.icgl.gr

ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΙΣ ΦΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΤΗΝ ΚΛΗΡΟΔΟΤΗΣΗ ΤΩΝ Φ-ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ

Αγγελική Τσόκογλου
Πανεπιστήμιο Αθηνών
Αθήνα, Ελλάδα
angtsok@gs.uoa.gr

Σύλα Κλειδή
Αρσάκεια Σχολεία
Ψυχικό, Ελλάδα
sila.klidi@gmx.net

ABSTRACT

*In the present paper we examine Greek CP-sentences within the Minimalist Program (Chomsky 2005, 2007) in order to test the ϕ -feature-inheritance mechanism in main clauses and *oti*-, *pou*- (non relative) and *na*-complement clauses. The analysis is based on three criteria, +/- controlled subject, +/- dependent tense and licensing of polarity items, and suggests that: If C^0 does not carry ϕ -features, it doesn't constitute a phase-head, the sentence is neither complete nor semantically closed. In this case, dependent Tense and subject control are obligatory and licensing of polarity items is not allowed.*

Λέξεις κλειδιά: φάση, κεφαλή φάσης, φ-χαρακτηριστικά, κληροδότηση φ-χαρακτηριστικών, υποχρεωτικός έλεγχος υποκειμένου

1. Εισαγωγή

Στην παρούσα εργασία βασιζόμαστε σε δύο θεωρητικές θέσεις (1) που έχουν διατυπωθεί από τον Chomsky (2005, 2007) στο πλαίσιο του Μινιμαλιστικού Προγράμματος με σκοπό να εξετάσουμε τις συνέπειές τους ως προς τις προτάσεις (ΦΣΔ) της Νέας Ελληνικής.

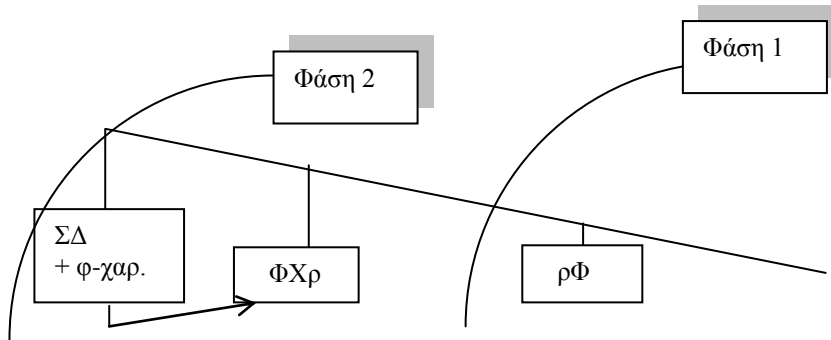
- (1) α. Η $\rho^*\Phi$ και η ΦΣΔ είναι φάσεις.
β. Τα φ-χαρακτηριστικά βρίσκονται στην κεφαλή του ΣΔ και κληροδοτούνται στην κεφαλή του Χρόνου (*feature inheritance*).

Με βάση τις αναλύσεις για την Ελληνική, γνωρίζουμε ότι στη φραστική δομή της πρότασης εμφανίζονται: α) περισσότεροι από ένας ΣΔ, β) η Άρνηση καθώς και γ) λειτουργικές κατηγορίες ανάμεσα στον ΣΔ και τον Χρόνο, όπως η Έγκλιση/Τροπικότητα, αλλά και λειτουργικές κατηγορίες ανάμεσα στη Φράση Χρόνου και τη $\rho\Phi$, όπως η Όψη και η Φωνή. Το γεγονός αυτό καθιστά αναγκαία για την Ελληνική κατ' αρχάς τον καθορισμό της κεφαλής της φάσης που φέρει τα φ-χαρακτηριστικά (πρόσωπο/αριθμός), τον καθορισμό της κεφαλής της φάσης καθώς και την αποσαφήνιση της Φράσης που αποτελεί φάση, δηλαδή την οριοθέτησή της.

Στην εργασία αυτή εξετάζουμε μόνο πτυχές της ανώτερης φάσης, εκείνης που σχετίζεται με τον ΣΔ και την κληροδότηση των φ-χαρακτηριστικών¹ (σχήμα 1):

---

¹ Δηλαδή την απόδοση τιμής στα χαρακτηριστικά και τη νομιμοποίησή τους (*feature valuation*), την απαλοιφή μη ερμηνεύσιμων χαρακτηριστικών (*deletion of uninterpretable features*) και την επίτευξη της Συμφωνίας (*Agree*) (βλ. και Richards 2007).

Σχήμα 1

Ειδικότερα, εστιάζουμε κυρίως στα εξής ερωτήματα:

- α) Ποια κατηγορία της προτασικής δομής της Ελληνικής αντιστοιχεί στην κατηγορία του ΣΔ C^o της Αγγλικής; Με άλλα λόγια ποια κατηγορία φέρει και κληροδοτεί τα φ-χαρακτηριστικά;
- β) Ποια κεφαλή οριοθετεί τη φάση; Πότε δηλαδή μια ΦΣΔ αποτελεί φάση; Περαιτέρω θα θίξουμε κι ένα επιπλέον ζήτημα, το οποίο όμως χρήζει διεξοδικότερης ανάλυσης, καθώς σχετίζεται με τη νομιμοποίηση του υποκειμένου;
- γ) Ποια κατηγορία κληρονομεί τα φ-χαρακτηριστικά, ούτως ώστε να νομιμοποιείται το υποκείμενο;

Για τον σκοπό αυτό εξετάζουμε:

α) κύριες προτάσεις:

(2) Ο Γιάννης (δεν) (θα) αγόρασε τα βιβλία.

β) *ότι-* και *που-*συμπληρωματικές προτάσεις:

- (3) α. Ο Γιάννης είπε ότι (δεν) (θα) αγόραζε τα βιβλία.
- β. Ο Γιάννης χάρηκε που (δεν) (θα) αγόραζε τα βιβλία.

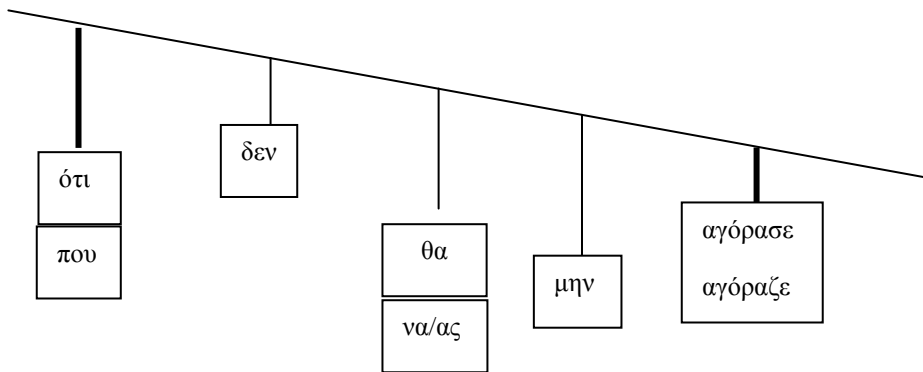
γ) *να-*συμπληρωματικές προτάσεις:

- (4) α. Ο Γιάννης θέλει να (μην) αγοράσει τα βιβλία.
- β. Ο Γιάννης άρχισε να (μην) αγοράζει βιβλία.

2. Ο προβληματισμός, τα κριτήρια και οι προβλέψεις

Για να απαντηθούν τα ερωτήματα που τέθηκαν πρέπει να λάβουμε υπόψιν ότι η φραστική δομή της Ελληνικής περιλαμβάνει περισσότερες λειτουργικές κατηγορίες πάνω από τον Χρόνο, ορισμένες από τις οποίες βρίσκονται σε συμπληρωματική κατανομή. Στην φραστική δομή εμφανίζονται: α) οι ΣΔ *ότι/που*² με διαφορετικά χαρακτηριστικά, οι οποίοι εισάγουν συμπληρωματικές προτάσεις με διαφορετική συμπεριφορά, β) οι δείκτες (ή τα μόρια) Έγκλισης/Τροπικότητας (*θα, να/ας*), καθώς και γ) η Άρνηση (*δεν, μην*), η επιλογή της οποίας σχετίζεται με την Έγκλιση/Τροπικότητα και παρεμβάλλεται ανάμεσα στον ΣΔ και τον Χρόνο, όπως φαίνεται στο σχήμα 2:

² Δεν αναφερόμαστε στην μελέτη μας στο αναφορικό *που*, αλλά στον ΣΔ *που*, ο οποίος εισάγει συμπληρωματικές προτάσεις.

Σχήμα 2

Το ανωτέρω σχήμα δεν παραπέμπει σε κάποια συγκεκριμένη ανάλυση της φραστικής δομής. Διευκρινίζουμε εδώ ότι υιοθετούμε ένα παραγωγικό μοντέλο και δεν θα μας απασχολήσει ούτε ο χαρακτηρισμός των εν λόγω φράσεων σύμφωνα με τον ΣΔ (ως ΦΣΔ ή Φράση Έγκλισης)³, ούτε ο προβληματισμός αναφορικά με την ένταξή τους είτε στο σύστημα του ΣΔ (σύμφωνα με τη Ρούσου 2000) είτε στο πεδίο του Χρόνου/Κλίσης (σύμφωνα με τη Philippaki-Warburton 1998).⁴ Ωστόσο, στο σχήμα αποτυπώνεται το πρόβλημα σχετικά με τα ερωτήματα που αφορούν την κεφαλή που φέρει τα φ-χαρακτηριστικά, την κεφαλή που οριοθετεί τη φάση και την κεφαλή που τα κληρονομεί, εφόσον υπάρχουν περισσότερες υποψήφιες κεφαλές.

Για την ανάλυσή μας θέτουμε αρχικά ως στόχο τον προσδιορισμό κριτηρίων, σύμφωνα με τα οποία επιχειρούμε να ορίσουμε την έννοια μιας «πλήρους» πρότασης και τα οποία θα μας οδηγήσουν σε προβλέψεις αναφορικά με τον ΣΔ και τον καθορισμό της φάσης. Ως κριτήρια για τα ανωτέρω ορίζουμε τα εξής:

- α) τον υποχρεωτικό ή μη έλεγχο του υποκειμένου
- β) το είδος του χρόνου (+/- εξαρτημένος χρόνος)
- γ) τη νομιμοποίηση των Στοιχείων Αρνητικής Πολικότητας (ΣΑΠ).

Τα εν λόγω φαινόμενα επιλέγονται εδώ ως κριτήρια ελέγχου μιας «πλήρους» πρότασης, ακριβώς επειδή δείχνουν τον βαθμό ανεξαρτησίας της: α) ως προς το υποκείμενο, που σχετίζεται με τα φ-χαρακτηριστικά, β) ως προς τον χρόνο (εξαρτημένος ή ανεξάρτητος) και γ) ως προς τα ΣΑΠ, τα οποία νομιμοποιούνται στο πλαίσιο ενός συντάγματος που θεωρείται προτασικό, εφόσον βέβαια πληρούνται οι προϋποθέσεις επιδραστικού περιβάλλοντος⁵. Για τα φαινόμενα αυτά, τα οποία έχουν ήδη γίνει αντικείμενο συστηματικής μελέτης στην Ελληνική εξαιτίας των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών τους (βλ. ενδεικτικά Iatridou 1993, Terzi 1991, Varlokosta 1994, Roussou 1999 για τον έλεγχο και τον αναφορικό χρόνο και Giannakidou 1994, Κλειδή 2008 για τα ΣΑΠ) θα επιχειρήσουμε μια νέα προσέγγιση στο πλαίσιο του Μινιμαλιστικού Προγράμματος με βάση τον καθορισμό της φάσης και την κληροδότηση των φ-χαρακτηριστικών.

Ο συνδυασμός των κριτηρίων που θέσαμε δίνει τη δυνατότητα να προβούμε στις ακόλουθες προβλέψεις για τις προτάσεις που εξετάζουμε αναφορικά με τον ΣΔ ως φορέα φ-χαρακτηριστικών και ως κεφαλή φάσης:

1. Μια πρόταση δεν νοείται πλήρης, αν ο ΣΔ της δεν φέρει τα φ-χαρακτηριστικά που νομιμοποιούν ενδοπροτασικά το υποκείμενό της.

³ Ο προβληματισμός σχετικά με τον χαρακτηρισμό των εν λόγω φράσεων αφορά κυρίως τις κεφαλές *να/θα*.

⁴ Στο σημείο αυτό αξίζει να σημειωθεί το εξής: Αν υποθεθεί για την Ελληνική η φραστική δομή που προτείνει ο Rizzi (1997) με δύο ΦΣΔ (ForceP και FinP), η οποία έχει υιοθετηθεί από την Roussou (2000), τότε το πρόβλημα που θέτουμε εδώ με τις ενδιάμεσες κεφαλές θα πρέπει να εξεταστεί σε άλλη βάση. Πιθανώς δεν υφίσταται, εφόσον υποθεθεί ότι τα φ-χαρακτηριστικά βρίσκονται ή μεταβιβάζονται από τον πρώτο ΣΔ (Force) στον τελευταίο ΣΔ (Fin), οποίος είναι συμβατός με την παρεμφατικότητα.

⁵ Τα ΣΑΠ νομιμοποιούνται από την ύπαρξη επιδραστικών προτασικών τελεστών (Progovac 1992, Klidi 1998).

2. Αν ο ΣΔ δεν φέρει φ-χαρακτηριστικά, τότε η ΦΣΔ δεν αποτελεί φάση και η φάση ολοκληρώνεται παραπάνω στην παραγωγή, ενώ το υποκείμενο ελέγχεται υποχρεωτικά από το υποκείμενο της κύριας πρότασης.
3. Στην περίπτωση υποχρεωτικού ελέγχου του υποκειμένου της συμπληρωματικής πρότασης, δεν νομιμοποιούνται ΣΑΠ.

Αναφορικά με τον χρόνο της συμπληρωματικής, όπως θα διαπιστωθεί από την ανάλυση των δεδομένων (κεφ. 3), στην περίπτωση υποχρεωτικού ελέγχου του υποκειμένου ο χρόνος είναι πάντα εξαρτημένος. Επισημαίνουμε, όμως, ότι δεν ισχύει το αντίστροφο: ο εξαρτημένος χρόνος της συμπληρωματικής δεν προϋποθέτει υποχρεωτικό έλεγχο υποκειμένου και απουσία ΣΑΠ.

3. Τα δεδομένα και η ανάλυση

3.1 Οι κύριες/ανεξάρτητες προτάσεις

Στην κατηγορία των ανεξάρτητων προτάσεων συγκαταλέγονται οι κύριες (5α), οι ανεξάρτητες να- και ας-προτάσεις (5β) και οι προτάσεις προστακτικής (5γ):

- (5) α. Ο Γιάννης αγοράζει/αγόρασε βιβλία.
- β. Να αγοράσεις/αγόραζες βιβλία. / Ας αγοράσει/αγόραζε βιβλία.
- γ. Αγόρασε βιβλία!

Εξετάζοντας την περίπτωσή τους παρατηρούμε ότι:

- A. Έχουν κενό ΣΔ (Ø).
- B. Ο ΣΔ φέρει φ-χαρακτηριστικά, εφόσον νομιμοποιείται το υποκείμενο ενδοπροτασικά.
- Γ. Υπάρχει ανεξάρτητος χρόνος.
- Δ. Επιτρέπεται η παρουσία ΣΑΠ (6):

- (6) Ο Γιάννης δεν αγόρασε κανένα βιβλίο. / Να αγοράσεις κανένα βιβλίο. / Αγόρασε κανένα βιβλίο!

Πιο συγκεκριμένα, οι κύριες προτάσεις σύμφωνα με ό,τι υποστηρίζεται για την Ελληνική – αλλά και γενικότερα στη θεωρία για τις κύριες ανεξάρτητες προτάσεις – έχουν κενό ΣΔ, ο οποίος με βάση τις νεότερες θεωρητικές εξελίξεις φέρει τα φ-χαρακτηριστικά τα οποία κληροδοτεί στη Φράση Χρόνου. Αναφορικά με τις να- και ας-προτάσεις υποστηρίζουμε ότι έχουν κενό ΣΔ (ή ότι το να/ας αποτελούν ΣΔ, κατά την Roussou 2000) και σύμφωνα με την ισχύουσα βιβλιογραφία το να/ας αποτελεί δείκτη Τροπικότητας. Ως προς τις προτάσεις προστακτικής, αναλύσεις που υποστηρίζουν ότι η προστακτική δεν αποτελεί παρεμφατικό τύπο της Ελληνικής (Manrogiorgos 2010) και αναλύσεις που προτείνουν ότι το υποκείμενο της προστακτικής είναι ένα PRO με πτώση (Landau 2007) δεν αποτελούν αντενδείξεις σε ό,τι υποστηρίζουμε. Οι εν λόγω προτάσεις είναι «πλήρεις» με ΣΔ που φέρει φ-χαρακτηριστικά, ανεξάρτητα από άλλες προτάσεις. Επιπλέον, ας σημειωθεί ότι δεν τίθεται θέμα αναφορικού χρόνου ή ελέγχου υποκειμένου, αφού οι προτάσεις είναι ούτως ή άλλως ανεξάρτητες. Το ίδιο υποστηρίζουμε ότι ισχύει και για τις περιπτώσεις κύριων προτάσεων με μη αναφορικά (*non referential*) φ-χαρακτηριστικά του τύπου «Από δω βλέπεις τη θάλασσα».

3.2 Οι ότι-συμπληρωματικές προτάσεις

Για την περίπτωση των ότι-συμπληρωματικών προτάσεων παρατηρούμε τα εξής:

- A. Έχουν εκπεφρασμένο ΣΔ.
- B. Ο ΣΔ φέρει φ-χαρακτηριστικά, εφόσον νομιμοποιείται το υποκείμενο ενδοπροτασικά και δεν υπάρχει υποχρεωτικός έλεγχος υποκειμένου (7).
- Γ. Επιτρέπεται ανεξάρτητος χρόνος (8).
- Δ. Νομιμοποιούνται ΣΑΠ (9).

- (7) Ο Πέτρος νομίζει ότι η Μαρία αγοράζει βιβλία.

- (8) Ισχυρίζεται ότι αγόρασε βιβλία.

(9) Ο Πέτρος νομίζει ότι η Μαρία δεν έφερε κανέναν φίλο της στο πάρτυ (όπως πέρυσι).

Υποστηρίζουμε ότι ο ΣΔ και σε αυτή την περίπτωση φέρει φ-χαρακτηριστικά. Ως εκ τούτου, ο ΣΔ αποτελεί κεφαλή φάσης και η *ότι*-πρόταση είναι ανεξάρτητη ως προς το υποκείμενο και κατάλληλο περιβάλλον για εμφάνιση ΣΑΠ, αν επιδραστικοί τελεστές επιτρέψουν την εμφάνισή τους. Επιπλέον, στις συγκεκριμένες δομές επιτρέπεται ανεξάρτητος χρόνος.

3.3 Οι *που*-συμπληρωματικές προτάσεις

Οι *που*-συμπληρωματικές προτάσεις κατηγοριοποιούνται με βάση το ρήμα εξάρτησης (βλ. Ρούσσου 2006): α) νοητικής αντίληψης (*θυμάμαι, ξεχνώ*), β) ψυχικού πάθους (*χαίρομαι, λυπάμαι*) και γ) αισθήσεως (*βλέπω, ακούω*) και η συμπεριφορά τους διαφοροποιείται ανάλογα με αυτό.

Για τις πρώτες δύο κατηγορίες παρατηρούμε ότι συμπεριφέρονται σχεδόν όπως και οι *ότι*-συμπληρωματικές:

- A. Έχουν εκπεφρασμένο ΣΔ.
- B. Ο ΣΔ φέρει φ-χαρακτηριστικά, το υποκείμενο νομιμοποιείται ενδοπροτασιακά, ενώ δεν υπάρχει υποχρεωτικός έλεγχος υποκειμένου (10).
- Γ. Έχουν ανεξάρτητο χρόνο (11).
- Δ. Στις συγκεκριμένες προτάσεις νομιμοποιούνται ΣΑΠ (12).

(10) Ο Πέτρος θυμήθηκε/χάρηκε που η Μαρία αγόρασε βιβλία.

(11) Θυμάται/λυπάται που δεν αγόρασε περισσότερα βιβλία.

(12) Ο Πέτρος θυμάται/χαίρεται που η Μαρία δεν έφερε κανέναν φίλο της στο πάρτυ (όπως πέρυσι).

Η τρίτη κατηγορία με ρήματα αισθήσεως που παρουσιάζει έλεγχο του υποκειμένου από το αντικείμενο της κύριας δεν συμπεριλαμβάνεται στην ανάλυση της παρούσας εργασίας, καθώς εξετάζουμε τις δομές ελέγχου υποκειμένου από το υποκείμενο της κύριας. Αξίζει όμως να αναφέρουμε τα ακόλουθα χαρακτηριστικά τους. Έχει επισημανθεί στη βιβλιογραφία⁶ ότι οι *που*-προτάσεις παρουσιάζουν υποχρεωτικό έλεγχο του υποκειμένου τους (13):

(13) Άκουσα τον Γιάννη_i που ανέβαινε_i τη σκάλα.

Σημαντικό είναι να σημειωθεί εδώ ότι οι συγκεκριμένες δομές παρουσιάζουν εξαρτημένο χρόνο (14α) και δεν επιτρέπουν την παρουσία ΣΑΠ (14β):

- (14) α. * Βλέπω τον Γιάννη που ανέβηκε τη σκάλα.
- β. * Είδα τον Γιάννη που δεν χτύπησε κανένα κουδούνι.

Παρατηρούμε και σε αυτή την περίπτωση ότι τα τρία φαινόμενα συνεμφανίζονται, γεγονός που – όπως υποστηρίζουμε – οφείλεται σε ΣΔ χωρίς φ-χαρακτηριστικά, που δεν αποτελεί κεφαλή φάσης, και κατά συνέπεια η ολοκλήρωση της συμπληρωματικής πρότασης θα πρέπει να περιμένει μέχρι την κύρια.

Το ερώτημα που προκύπτει περαιτέρω για τις *που*-συμπληρωματικές σε σύγκριση με τις *ότι*-συμπληρωματικές αφορά στο γεγονός ότι πριν από τον ΣΔ *ότι* υπάρχει η δυνατότητα εμφάνισης υποκειμένου (15), ενώ η αντίστοιχη δομή με ΣΔ *που* είναι αντιγραμματική (16):

(15) Έμαθα ο Γιάννης ότι θα έρθει.

(16) * Χάρηκα ο Γιάννης που έφυγε.

Το συγκεκριμένο ερώτημα δεν θα το συζητήσουμε αναλυτικά στην παρούσα εργασία, διότι πρέπει να αντιμετωπιστεί σε σχέση με όλες τις συμπληρωματικές δομές της Ελληνικής. Υποστηρίζουμε, ωστόσο, ότι στις *που*-συμπληρωματικές προτάσεις είτε δεν προβάλλεται θέση χαρακτηριστή είτε είναι

⁶ Βλ. Ρούσσου (2006) για συστηματική μελέτη των ΣΔ.

κατελιημμένη⁷. Στην άποψη αυτή συνηγορεί το γεγονός ότι στις συγκεκριμένες δομές η εμφάνιση φράσεων εστίασης, θεματοποίησης ή ερωτηματικού είναι αντιγραμματική (17), ενώ οι αντίστοιχες δομές με ΣΔ ότι είναι γραμματικές (18):

- (17) α. * Τον θυμάμαι τα βιβλία που τα διάβαζε.
β. * Τον θυμάμαι ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ που διάβαζε.
γ. * Τον θυμάμαι ΤΙ που διάβαζε;

- (18) α. Τον θυμάμαι τα βιβλία ότι τα διάβαζε.
β. Τον θυμάμαι ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ ότι διάβαζε.
γ. Τον θυμάσαι ΤΙ ότι διάβαζε;

3.4 Οι να-συμπληρωματικές προτάσεις

Η περίπτωση των να-συμπληρωματικών προτάσεων έχει απασχολήσει πολλές φορές τους μελετητές της Ελληνικής, οι οποίοι έχουν επισημάνει διάφορα χαρακτηριστικά τους προτείνοντας ποικίλες αναλύσεις. Για την παρούσα ανάλυση οι παρακάτω επισημάνσεις αναφορικά με τα κριτήρια που θέσαμε είναι μείζονος σημασίας.

Ορισμένες να-προτάσεις παρουσιάζουν υποχρεωτικό έλεγχο υποκειμένου, ενώ άλλες όχι (19):

- (19) α. Η Μαρία_i σταμάτησε να αντιμιλάει.
β. Η Μαρία θέλει να αγοράσει ο Γιάννης αύριο μερικά βιβλία.

Ορισμένες να-προτάσεις παρουσιάζουν εξαρτημένο χρόνο, ενώ άλλες όχι (20):

- (20) α. Η Μαρία άρχισε να διαβάζει (*διάβασε).
β. Η Μαρία περιμένει να αγοράσε ο Γιάννης χθες τα βιβλία.

Ορισμένες να-προτάσεις νομιμοποιούν ΣΑΠ, ενώ άλλες όχι (21):

- (21) α. Η Μαρία τόλμησε να μην πάρει (*κανένα) τηλέφωνο.
β. Η Μαρία περιμένει να αγοράσε ο Γιάννης χθες κανένα βιβλίο.

Με βάση τα κριτήρια που θέσαμε υποστηρίζουμε ότι τα παραπάνω φαινόμενα συνδέονται με τον βαθμό ανεξαρτησίας της πρότασης, δηλαδή με την ύπαρξη ή όχι φ-χαρακτηριστικών στον ΣΔ. Πιο συγκεκριμένα, για ορισμένες να-προτάσεις είναι προφανής η εξάρτησή τους από την κύρια πρόταση, διότι παρουσιάζουν υποχρεωτικό έλεγχο υποκειμένου. Επιπλέον, ο υποχρεωτικός έλεγχος υποκειμένου συνεμφανίζεται με εξαρτημένο χρόνο και αδυναμία νομιμοποίησης ΣΑΠ. Η εξάρτηση αυτή μπορεί να περιγραφεί ως εξής: Οι εν λόγω να-προτάσεις δεν είναι πλήρεις, με την έννοια ότι ο ΣΔ δεν φέρει φ-χαρακτηριστικά, η δευτερή/ανώτερη φάση δεν «κλείνει» στον ΣΔ, δεν ολοκληρώνεται δηλαδή η ερμηνεία τους πριν την κύρια πρόταση από την οποία εξαρτώνται. Αντίθετα, η φάση που ξεκινάει μετά την ρ-φράση θα ολοκληρωθεί στην κύρια, η οποία θα καθορίσει τα φ-χαρακτηριστικά του υποκειμένου και την ερμηνεία της κατηγορίας του χρόνου. Η μη ολοκληρωμένη μορφή τους, η μη πλήρης προτασική δομή τους ερμηνεύει αυτόματα και την αδυναμία νομιμοποίησης ΣΑΠ σε αυτές, αφού – όπως έχει ήδη επισημανθεί – τα ΣΑΠ νομιμοποιούνται υπό την επίδραση προτασικών τελεστών.

Οι συγκεκριμένες δομές έχουν ήδη απασχολήσει την επιστημονική έρευνα και οι αναλύσεις επικεντρώνονται στη φύση του υποκειμένου της δευτερεύουσας (pro, PRO ή A- ίχνος)⁸. Σε νεώτερες μελέτες επιχειρείται μια νέα ανάλυση του φαινομένου του ελέγχου μέσω μετακίνησης, σύμφωνα με τις οποίες ισχύουν τα εξής:

- α) Ο έλεγχος ερμηνεύεται ως μετακίνηση του υποκειμένου της δευτερεύουσας στην κύρια πρόταση (Hornstein 1999).
β) Η εμφάνιση του υποκειμένου στην κύρια ονομάζεται πρόσθιος / έμπροσθεν έλεγχος (*forward Control*) και η εμφάνισή του στη δευτερεύουσα όπισθεν έλεγχος (*backward control*) (Polinsky & Potsdam 2002).

⁷ Προφανώς, η θέση είναι κατελιημμένη από κάποιον τελεστή που δεν προκαλεί μετακίνηση (βλ. Ρούσσου 2000 για την παρατήρηση ότι οι που-γεγονοτικές προτάσεις δεν επιτρέπουν μετακίνηση ερωτηματικού).

⁸ Terzi (1992), Tsoulas (1993), Iatridou (1993), Varlokosta (1994), Philippaki-Warbuton & Catsimali (1999), Spyropoulos (2007) μεταξύ άλλων.

γ) Για την Ελληνική (και τη Ρουμανική) υποστηρίζεται ότι υπάρχει η δυνατότητα του όπισθεν ελέγχου (Alexiadou, Anagnostopoulou, Iordchioaia & Marchis 2010).

Οι πρόσφατες αναλύσεις, που υποστηρίζουν τη μετακίνηση του υποκειμένου από τη δευτερεύουσα στην κύρια πρόταση, την απαλοιφή των αντιγράφων⁹ στην κύρια και τη λεξικοποίηση ενός από τα αντίγραφα στη δευτερεύουσα, αποτυπώνονται σχηματικά στο (22):

(22) [TP ~~ο Γιάννης~~ [ρΦ ~~ο Γιάννης~~ άρχισε [TP ~~ο Γιάννης~~ να γράφει [ρΦ ο Γιάννης]]]]
 [TP ~~ο Γιάννης~~ [ρΦ ~~ο Γιάννης~~ άρχισε [TP ο Γιάννης να γράφει [ρΦ ~~ο Γιάννης~~]]]]

Όπως επισημαίνουν και οι ίδιοι οι συγγραφείς, πρόβλημα στην ανάλυσή τους παραμένει – αυτό που έχει ήδη επισημανθεί από τον Landau (2007) – η παρουσία δύο πτώσεων (από την κύρια και από την δευτερεύουσα) σε μία αλυσίδα. Στην παρούσα μελέτη υιοθετούμε την ανάλυση των Hornstein (1999) και Alexiadou, Anagnostopoulou, Iordchioaia & Marchis (2010) και πιστεύουμε ότι αντιμετωπίζουμε το πρόβλημα της πτώσης, έχοντας υποστηρίξει για ανεξάρτητους λόγους ότι ο ΣΔ της δευτερεύουσας δεν φέρει φ-χαρακτηριστικά.¹⁰

Είναι, βέβαια, γεγονός ότι για το υποκείμενο της Ελληνικής είναι απαραίτητες περαιτέρω αναλύσεις. Η συγκεκριμένη ανάλυση παρ' όλα αυτά προβλέπει τα εξής:

- α) Ο έλεγχος σ' αυτές τις περιπτώσεις είναι υποχρεωτικός, όπως άλλωστε τα δεδομένα υποστηρίζουν.
- β) Η δυνατότητα όπισθεν ελέγχου συνδέεται με ΣΔ στη δευτερεύουσα που δεν αποτελεί φάση και ενδεχομένως στα χαρακτηριστικά του να έγκειται η παραμετροποίηση ανάμεσα στις γλώσσες που επιτρέπουν αυτό το είδος ελέγχου και σε αυτές που δεν το επιτρέπουν.

Υπάρχουν, ωστόσο, δύο ερωτήματα με τα οποία οφείλουμε ασχοληθούμε περαιτέρω σε αυτό το σημείο: Το πρώτο ερώτημα σχετίζεται με την ύπαρξη ΣΔ στις να-προτάσεις, όταν δεν φέρει και δεν κληροδοτεί φ-χαρακτηριστικά, εφόσον υιοθετήσει κανείς την υπόθεση ότι το να δεν αποτελεί ΣΔ αλλά κεφαλή Έγκλισης, ενταγμένη στο σύστημα της Κλίσης. Μολονότι η απάντηση του συγκεκριμένου ερωτήματος δεν εντάσσεται στους στόχους της παρούσας μελέτης και θα πρέπει να εξεταστεί σε συνδυασμό με όλες τις προτάσεις στις οποίες δεν εμφανίζεται λεξικοποιημένος ΣΔ αλλά έχουν ανεξάρτητα φ-χαρακτηριστικά (όπως οι κύριες), υποστηρίζουμε ότι υπάρχει ΣΔ για τους εξής λόγους:

A) Ορισμένες φορές εμφανίζεται λεξικοποιημένος ΣΔ (23):

- (23) α. Το άφησα στο τραπέζι, ώστε να το βρει εύκολα.
 β. Το άφησα στο τραπέζι, για να το βρει εύκολα.
 γ. Ψάχνω να του αγοράσω κάτι που να το έχει πραγματικά ανάγκη.

B) Στην περιφερειακή θέση των συγκεκριμένων δομών υπάρχει η δυνατότητα εμφάνισης φράσεων θεματοποίησης (24α), εστίασης (24β) ή ερωτηματικού (24γ):

- (24) α. Ο Γιάννης έμαθε τα αγγλικά να τα μιλάει τέλεια.
 β. Ο Γιάννης έμαθε ΑΓΓΛΙΚΑ να μιλάει τέλεια.
 γ. Ο Γιάννης έμαθε ΤΙ να μιλάει τέλεια;

Οι συγκεκριμένες φράσεις θεματοποίησης και εστίασης σύμφωνα με τις υπάρχουσες αναλύσεις (Αλεξιάδου 1997, 1999, Ρούσσου 2000) ανήκουν σαφώς στο σύστημα του ΣΔ, ενώ ως προς την περίπτωση του ερωτηματικού ως ενδεικτικού ορίου φάσης σημειώνουμε ότι πρόκειται για ερωτήσεις «ηχούς» (*echo questions*), οι οποίες διαφέρουν στην παραγωγή τους από τις ερωτηματικές προτάσεις (βλ. Sobin 2010).

Γ) Για καθαρά θεωρητικούς λόγους, αν ο ΣΔ δεν φέρει φ-χαρακτηριστικά και το υποκείμενο νομιμοποιείται από τα φ-χαρακτηριστικά του ΣΔ της κύριας, τα εν λόγω χαρακτηριστικά μάλλον θα κληροδοτηθούν στην εξαρτημένη μέσω ενός ΣΔ.

Το δεύτερο ερώτημα που πρέπει να απαντηθεί είναι το εξής: Σε ποια φάση της κύριας ολοκληρώνεται η να-εξαρτημένη πρόταση; Σε ποια φάση της πρότασης «κλείνει» η εξαρτημένη και στέλνεται στα διεπίπεδα για ερμηνεία; Το συγκεκριμένο ερώτημα πρέπει, ωστόσο, να ερευνηθεί σε

⁹ Οι αναλύσεις βασίζονται στη θεωρία των αντιγράφων (*Copy Theory*, Chomsky 1995, 2000).

¹⁰ Αυτό ισχύει βεβαίως αν βασιστούμε στη θεωρία (Chomsky 2001), σύμφωνα με την οποία η απόδοση της πτώσης είναι αποτέλεσμα / προϊόν Συμφωνίας (*by product*).

συνδυασμό με όλες τις περιπτώσεις εξάρτησης: ελέγχου από το αντικείμενο της κύριας, απόδοσης της πτώσης κατ' εξαίρεση (*ECM*), ανύψωσης κλπ., θέματα που δεν εμπίπτουν στον στόχο της παρούσας μελέτης. Πιστεύουμε, όμως, ότι για τις περιπτώσεις ελέγχου του υποκειμένου η ολοκλήρωση της εξαρτημένης πρότασης γίνεται με την εισαγωγή του ΣΔ της κύριας πρότασης.¹¹

4. Κληροδότηση των φ-χαρακτηριστικών από τον ΣΔ στον Χρόνο

Το τρίτο ερώτημα που τέθηκε αρχικά στην εργασία και αναφέρεται στη νομιμοποίηση του υποκειμένου σχετίζεται με την κατηγορία στην οποία κληροδοτούνται τα φ-χαρακτηριστικά. Σύμφωνα με τη θεωρία (Chomsky 2005, 2007) τα φ-χαρακτηριστικά κληροδοτούνται στην κεφαλή του Χρόνου (*T'*). Ωστόσο, αντικείμενο μελέτης αποτελεί η περίπτωση των γλωσσών, όπως η Ελληνική, στις οποίες η κατηγορία του Χρόνου δεν ακολουθεί αμέσως μετά τον ΣΔ, όπως σε προτάσεις του τύπου «...ότι δεν θα αγοράσει βιβλία».

Η πρώτη προφανής ένδειξη ότι τα φ-χαρακτηριστικά μετακινούνται από τον ΣΔ και καταλήγουν στον Χρόνο – πιθανώς περνώντας από όσες κεφαλές παρεμβάλλονται – είναι η μορφολογική τους πραγμάτωση στην κεφαλή του Χρόνου, εφόσον το ρήμα της Ελληνικής κλίνεται σε πρόσωπο και αριθμό. Ωστόσο, υποστηρίζουμε τη μεταβίβαση αυτή από τον ΣΔ έως τον Χρόνο επιπλέον για τους εξής λόγους:

- α) Τα φ-χαρακτηριστικά (προσώπου και αριθμού) δεν είναι δυνατόν να φιλοξενηθούν από κατηγορίες όπως η Άρνηση, η Τροπικότητα ή η φράση Έγκλισης, καθώς εκεί τα εν λόγω χαρακτηριστικά δεν θα ελεγχθούν, θα μείνουν ανεπιβεβαιωμένα και η πρόταση θα καταρρεύσει. Με άλλα λόγια οι ενδιάμεσες κεφαλές δεν είναι συμβατές με τη φύση των φ-χαρακτηριστικών.
- β) Το ρήμα στον Χρόνο δεν θα μπορέσει να ελέγξει τα δικά του χαρακτηριστικά, αν τα φ-χαρακτηριστικά παραμείνουν π.χ. στη φράση Άρνησης.
- γ) Η μεταβίβαση των φ-χαρακτηριστικών στον Χρόνο υποστηρίζεται μεταξύ άλλων θεωρητικά για τη νομιμοποίηση του υποκειμένου (Richards 2007), η οποία για την Ελληνική σχετίζεται επιπλέον με τη νομιμοποίηση μετα-ρηματικού υποκειμένου.

5. Προτάσεις

Συνοψίζοντας την ανάλυσή μας καταλήγουμε στην εξής γενίκευση σχετικά με τον ΣΔ της Ελληνικής: Ο ΣΔ διακρίνεται σε δύο είδη: σε ΣΔ με [+φ-χαρακτηριστικά] και σε ΣΔ με [- φ-χαρακτηριστικά].

Συνέπειες της γενίκευσης είναι οι ακόλουθες:

- α) Ο ΣΔ που δεν φέρει φ-χαρακτηριστικά δεν αποτελεί κεφαλή φάσης, η φάση δεν «κλείνει» στη ΦΣΔ, αλλά ολοκληρώνεται σε μετέπειτα στάδιο της παραγωγής, στην κύρια πρόταση.
- β) Η έλλειψη φ-χαρακτηριστικών στον ΣΔ της συμπληρωματικής πρότασης επιβάλλει τον έλεγχο του υποκειμένου της.

Η γενίκευση αυτή οδηγεί περαιτέρω στην κατηγοριοποίηση των προτάσεων:

- α) [+ φ-χαρακτηριστικά] φέρει ο κενός ΣΔ των κύριων προτάσεων, των ανεξάρτητων *να-* και *αε-* προτάσεων, ορισμένων *να-*συμπληρωματικών και των προτάσεων της προστακτικής, καθώς και ο εκπεφρασμένος ΣΔ των *ότι-*συμπληρωματικών και ορισμένων *που-*προτάσεων.
- β) [- φ-χαρακτηριστικά] φέρει ο ΣΔ σε ορισμένες *να-*συμπληρωματικές.

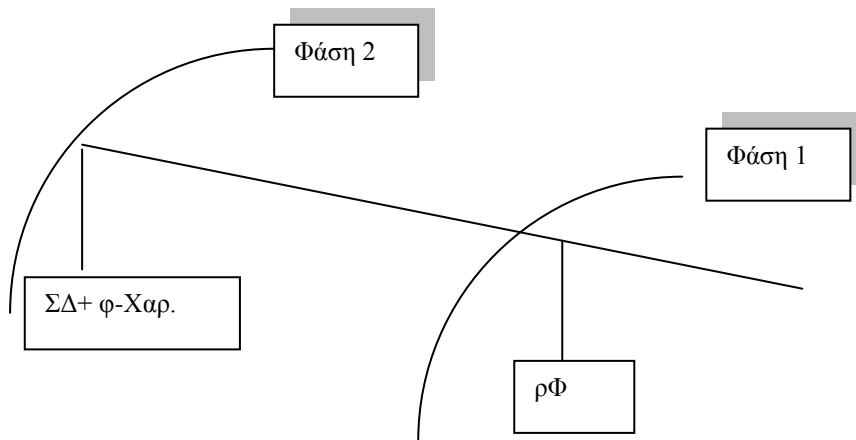
Τα [+/- φ-χαρακτηριστικά] στον ΣΔ σχετίζονται με την αυτονομία μιας πρότασης, δηλαδή με τον ορισμό της ως «πλήρους» πρότασης. Από την παρούσα ανάλυση προέκυψαν δύο σαφείς περιπτώσεις:

1. Απολύτως αυτόνομες προτάσεις (πλήρεις προτάσεις), φράσεις με ΣΔ [+ φ-χαρακτηριστικά] που αποτελεί κεφαλή φάσης, οι οποίες παρουσιάζουν ανεξάρτητο υποκείμενο, ανεξάρτητο χρόνο και νομιμοποίηση ΣΑΠ.
2. Απολύτως εξαρτημένες προτάσεις, φράσεις με ΣΔ [- φ-χαρακτηριστικά], που δεν αποτελεί κεφαλή φάσης, οι οποίες παρουσιάζουν υποχρεωτικό έλεγχο υποκειμένου, εξαρτημένο χρόνο και αδυναμία νομιμοποίησης ΣΑΠ.

Η παραγωγή των προτάσεων που εξετάσαμε μπορεί να απεικονιστεί σχηματικά ως εξής:

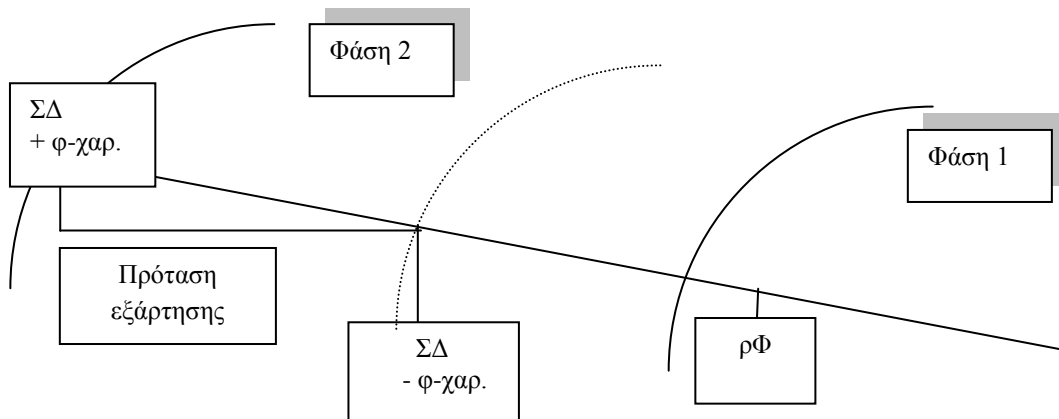
¹¹ Για την περίπτωση ελέγχου υποκειμένου από το αντικείμενο της κύριας ενδεχομένως η πρόταση να «κλείνει» στη ρΦ της κύριας.

Οι κύριες και ανεξάρτητες προτάσεις, οι *ότι*- και *που*-συμπληρωματικές καθώς και οι *να*-προτάσεις με ανεξάρτητο υποκείμενο, ανεξάρτητο χρόνο και δυνατότητα νομιμοποίησης ΣΑΠ απεικονίζονται στο σχήμα 3:

Σχήμα 3

Για τις *να*-προτάσεις με ελεγχόμενο υποκείμενο, αναφορικό χρόνο και αδυναμία νομιμοποίησης ΣΑΠ προτείνεται το ακόλουθο σχήμα (σχήμα 4):

Σχήμα 4

Τα δεδομένα, ωστόσο, των *να*-συμπληρωματικών υποδεικνύουν τουλάχιστον μία ενδιάμεση κατηγορία προτάσεων: εκείνες με ανεξάρτητο υποκείμενο αλλά εξαρτημένο χρόνο, όπως στα παραδείγματα (25):

- (25) α. Θέλω να φύγεις (*έφυγες).
 β. Προσπάθησα να περάσεις/ *πέρασες καλά στο πάρτυ.

Επίσης, ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι *να*-προτάσεις σε θέση συμπληρώματος απρόσωπων ρημάτων, καθώς δεν παρουσιάζουν έλεγχο υποκειμένου (26), νομιμοποιούν ΣΑΠ (27), αλλά η χρονική τους αναφορά εξαρτάται ορισμένες μόνο φορές από την κύρια (28):

- (26) Τυχαίνει / πρέπει / μπορεί να ξέρω πολλά μυστικά του.

(27) Ενδέχεται / πρέπει / μπορεί να έχουν καμιά καλή πρόταση για το βράδυ.

(28) α. Πρέπει να έγραψε (* γράψει) τις ασκήσεις του.

β. Πρέπει να γράψει (*έγραψε) τις ασκήσεις του μέχρι αύριο!¹²

Φαίνεται, λοιπόν, ότι υφίσταται μία διαβάθμιση ως προς την αυτονομία των προτάσεων, η οποία δηλώνει ότι ο εξαρτημένος χρόνος δεν επιβάλλει έλεγχο του υποκειμένου (βλ. και Terzi 1992), ενώ ισχύει το αντίστροφο: ο έλεγχος του υποκειμένου συνεπάγεται απαραίτητα εξαρτημένο χρόνο. Με άλλα λόγια οι δύο κατηγορίες Χρόνος και Συμφωνία, οι οποίες στην Ελληνική πραγματώνονται μορφολογικά στην κεφαλή του Χρόνου, ενώ συνδέονται κατ' αυτόν τον τρόπο, λειτουργούν ταυτόχρονα ανεξάρτητα ως προς τον έλεγχο του υποκειμένου και την εξάρτηση του χρόνου. Συνεπώς, η θέση του Chomsky (2005, 2007), που υιοθετήθηκε εδώ, για την κληροδότηση/μεταβίβαση φ-χαρακτηριστικών από τον ΣΔ στον Χρόνο ενισχύει την άποψη ότι πρόκειται για ανεξάρτητες κατηγορίες. Το συγκεκριμένο ζήτημα (Χρόνος-Συμφωνία) έχει, βεβαίως, μακρά ιστορία στη Γενετική Γραμματική. Το ερώτημα, ωστόσο, που τίθεται είναι κατά πόσο ο ΣΔ [+φ-χαρακτηριστικά] προτάσεων με ανεξάρτητο υποκείμενο και εξαρτημένο χρόνο αποτελεί κεφαλή φάσης ή όχι, ερώτημα που παραμένει ανοιχτό στην παρούσα εργασία.

7. Σύνοψη-συμπεράσματα

Ολοκληρώνοντας τη διερεύνηση των θεωρητικών θέσεων σχετικά με τον ΣΔ ως φορέα φ-χαρακτηριστικών και την κληροδότησή τους στον Χρόνο αναφορικά με την Νέα Ελληνική, θεωρούμε ότι η πρότασή μας για τη διάκριση του ΣΔ της Ελληνικής με [+/- φ-χαρακτηριστικά] προσδίδει μια νέα ερμηνευτική διάσταση στον ΣΔ, καθώς αποτελεί μια προσπάθεια τυποποίησής του, η οποία έχει ως συνέπεια τον χαρακτηρισμό του ως κεφαλή φάσης και τον προσδιορισμό της έννοιας μιας «πλήρους» πρότασης. Σε αυτή τη βάση ερμηνεύονται στο πλαίσιο των νέων θεωρητικών εξελίξεων φαινόμενα (υποχρεωτικού ελέγχου του υποκειμένου, αναφορικού χρόνου και νομιμοποίησης των ΣΑΠ) τα οποία έχουν αναλυθεί εκτενώς στην ελληνική βιβλιογραφία και συνεχίζουν να αποτελούν αντικείμενο περαιτέρω διερεύνησης.

Βιβλιογραφία

- Alexiadou, Artemis. 1997. *Adverb Placement: A case study in Antisymmetric Syntax*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.
- Alexiadou A. 1999. "On the properties of some Greek word order Patterns." *Studies in Greek Syntax*. Dordrecht: Kluwer Academic Publishers: 45-65.
- Alexiadou, Artemis, Elena Anagnostopoulou, Gianina Iordchioaia & Mihaela Marchis. 2010. "No objections to Backward Control." In *Movement Theory of Control*, edited by Norbert Hornstein and Maria Polinsky, 87-117. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.
- Chomsky, Noam. 1995. *The Minimalist Program*. Cambridge Mass.: The MIT Press.
- Chomsky, Noam. 2000. "Minimalist Inquiries: The Framework." In *Step by Step* edited by Roger Martin, David Michaels and Juan Uriagereka, 89-155. Cambridge Mass.: The MIT Press.
- Chomsky, Noam. 2001. "Derivation by phase." In *Ken Hale. A Life in Language*, edited by Michael Kenstowicz, 1-52. Cambridge Mass.: MIT Press.
- Chomsky, Noam. 2005. "On phases." In *Foundational Issues in Linguistic Theory*, edited by Robert Freidin, Carlos Otero and Maria-Luisa Zubizarreta, 133-166. Cambridge Mass.: MIT Press.
- Chomsky, Noam. 2007. "Approaching UG from Below." In *Interfaces + Recursion = Language?: Chomsky's Minimalism and the View from Syntax-Semantics*, edited by Uli Sauerland and Hans-Martin Gärtner, 1-29. Berlin, New York: Mouton de Gruyter.
- Giannakidou, Anastasia. 1994. "On the semantic licensing of Negative Polarity Items." *Μελέτες για την Ελληνική Γλώσσα* 15, Θεσσαλονίκη: Α.Π.Θ.: 118-129.
- Hornstein, Norbert. 1999. "Movement and Control." *Linguistic Inquiry* 30: 69-96.
- Iatridou, Sabine. 1993. "On nominative case assignment and a few related things." *MIT Working Papers in Linguistics* 19: 175-198.
- Klidi, Sila. 1998. "Negative Polarity Items and Negative quantifiers in Modern Greek: two in one or one in two?" *The Linguistic Review* 15: 209-232.

¹² Η διαφορά ανάμεσα στις (28α) και (28β) συνδέεται με την δεοντική και επιστημική ερμηνεία του ρήματος: είναι όμως ενδεικτική του γεγονότος ότι ο χρόνος μπορεί να είναι εξαρτημένος.

- Κλειδή, Σύλα. 2008. "Η Άρνηση της Νέας Ελληνικής." Διδακτορική Διατριβή. Αθήνα: Πανεπιστήμιο Αθηνών.
- Landau, Idan. 2007. "Movement resistant aspects of Control." In *New Horizons in the Analysis of Control and Raising*, edited by William Davis and Stanley Dubinsky, 239-325. Dordrecht: Springer.
- Mavrogiorgos, Marios. 2010. *Clitics in Greek. A minimalist account of proclisis and enclisis*. Linguistics Today (LA). Volume 160. Amsterdam: John Benjamins.
- Philippaki-Warbuton, Irene. 1998. "Functional categories and Modern Greek syntax," *The Linguistic Review* 15: 159-186.
- Philippaki-Warbuton, Irene and Georgia Catsimali. 1999. "On control in Modern Greek." In *Studies in Greek Syntax*, edited by Artemis Alexiadou, Geoffrey Horrocks and Melita Stavrou, 153-168. Dordrecht, Kluwer: Academic Publishers.
- Polinsky, Maria and Eric, Potsdam. 2002. "Backward Control." *Linguistic Inquiry* 33: 245-282.
- Progovac, Ljiljana. 1992. "Non negative Polarity Licensing must Involve Comp." *Linguistic Inquiry* 23: 341-347.
- Richards, M. 2007. "On Feature Inheritance: An Argument from the Phase Impenetrability Condition." *Linguistic Inquiry* 38/3: 563-570.
- Rizzi, Luigi. 1997. "The fine structure of the Left Periphery." In *Elements of Grammar: Handbook of Generative Syntax*, edited by Haegeman Liliane, 281 – 337. Dordrecht: Kluwer:
- Roussou, Anna. 1999. "Modals and the Subjunctive." *Studies in Greek Syntax*. Dordrecht: Kluwer Academic Publishers, 169-183.
- Roussou, Anna. 2000. "On the left periphery. Modal particles and complementisers." *Journal of Greek Linguistics* 1: 65-94.
- Ρούσσου, Άννα. 2006. *Συμπληρωματικοί Δείκτες*. Ελληνική Γλώσσα: Θεωρία και Διδασκαλία. Αθήνα: Εκδόσεις Πατάκη.
- Spyropoulos, Vassilios. 2007. "Finiteness and Control in Greek." In *New Horizons in the Analysis of Control and Raising*, edited by William Davis and Stanley Dubinsky, 159-183. Dordrecht: Springer.
- Sobin, Nicholas. 2010. "Echo questions in the Minimalist Program." *Linguistic Inquiry* 41: 131-148.
- Terzi, Arhonto. 1991. "Licensing of PRO and the languages of the Balkans." *LCJL*: 279-292.
- Terzi, Arhonto. 1992. "PRO in finite clauses: A study of the Inflectional Heads of the Balkan Languages." Ph.D. diss., CUNY
- Varlokosta, Spyridoula. 1994. "Issues on Modern Greek Sentential Complementation." Ph.D. diss., University of Maryland.
- Tsoulas, George. 1993. "Remarks on the structure and the interpretation of na-clauses." *Studies in Greek Linguistics* 14: 191-206.